

A. Μαθαίνω για το υποκείμενο

- Το υποκείμενο μπορεί να είναι ουσιαστικό, αντωνυμία ή οποιαδήποτε άλλη λέξη (επίθετο, μετοχή, άκλιτη λέξη κτλ.) ή πρόταση, με άρθρο ή χωρίς άρθρο.
- Το υποκείμενο παραλείπεται συχνά όταν είναι: α' ή β' πρόσωπο (και δε δίνεται έμφαση σε αυτό). Στο γ' πρόσωπο συνήθως παραλείπεται:
 - όταν εννοείται εύκολα από τα συμφραζόμενα,
 - όταν είναι μια γενική έννοια (π.χ. *οι άνθρωποι*),
 - όταν μόνο ένα υποκείμενο μπορεί να εννοηθεί (π.χ. *στις αρχές του 20ού αιώνα εφηύραν το τηλέφωνο, τον ασύρματο, τον κινηματογράφο, υποκείμενο: οι εφευρέτες*)
 - όταν το ρήμα δείχνει κάποιο φυσικό φαινόμενο.
- Τα απρόσωπα ρήματα και οι απρόσωπες εκφράσεις έχουν ως υποκείμενο μια ολόκληρη πρόταση (με το *ότι* ή με το *να*).

B. Μαθαίνω ότι:

- Το ρήμα συμφωνεί με το υποκείμενό του σε πρόσωπο και αριθμό.
- Όταν υπάρχουν περισσότερα από ένα υποκείμενα, το ρήμα μπαίνει σε πληθυντικό αριθμό και στο επικρατέστερο πρόσωπο (το α' είναι επικρατέστερο του β' και το β' του γ').

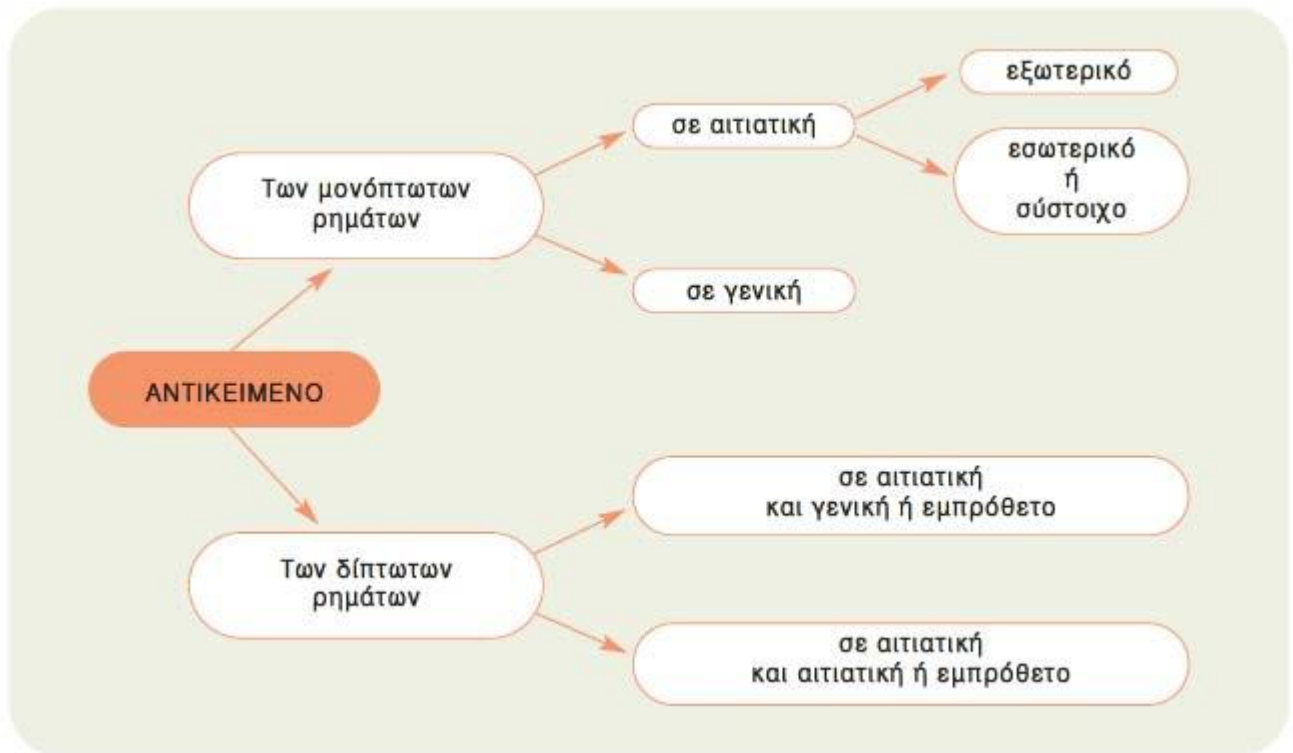
Γ. Μαθαίνω για τα μεταβατικά και αμετάβατα ρήματα

- Τα ρήματα που δείχνουν ότι η ενέργεια του υποκειμένου δε μεταβαίνει σε κάτι άλλο λέγονται **ενεργητικά αμετάβατα** (Διαβάζω και γράφω, 1α, β, γ).
- Τα ρήματα που δείχνουν ότι η ενέργεια του υποκειμένου μεταβαίνει σε άλλο πρόσωπο ή πράγμα λέγονται **ενεργητικά μεταβατικά** (1δ, ε).
- Πολλά ρήματα της νέας ελληνικής γλώσσας είναι και μεταβατικά και αμετάβατα, σε διαφορετικό όμως κάθε φορά γλωσσικό περιβάλλον (2).
Π.χ. *Άρχισε να βγάζει λόγο – Η εκδήλωση άρχισε μετά τις εννέα*

Δ. Μαθαίνω για το αντικείμενο και τα μονόπρωτα και δίπρωτα ρήματα

- Το πρόσωπο ή το πράγμα που δέχεται την ενέργεια ή την επίδραση του υποκειμένου ενός μεταβατικού ρήματος και αποτελεί απαραίτητο συμπλήρωμα της έννοιάς του λέγεται **αντικείμενο**.
- Το αντικείμενο ενός μεταβατικού ρήματος μπορεί να είναι ουσιαστικό, αντωνυμία, αλλά και επίθετο, μετοχή και κάθε άλλο μέρος του λόγου και μια πρόταση ολόκληρη με άρθρο ή χωρίς άρθρο μπροστά τους, όταν παίρνουν τη θέση ουσιαστικού.
- Τα μεταβατικά ρήματα που χρειάζονται ως συμπλήρωμα μία μόνο πτώση (ένα αντικείμενο) λέγονται **μονόπρωτα**.

- Τα μεταβατικά που χρειάζονται ως συμπλήρωμα δύο πτώσεις (δύο αντικείμενα) λέγονται **δίπτωτα**. Από αυτά, το αντικείμενο που συνδέεται στενότερα με το ρήμα λέγεται **άμεσο**, ενώ το άλλο λέγεται **έμμεσο**, γιατί η ενέργεια του υποκειμένου του ρήματος απευθύνεται έμμεσα προς αυτό.

- Δύο ή περισσότερα όμοια αντικείμενα (όλα πρόσωπα ή όλα πράγματα) που βρίσκονται στην ίδια πτώση και συνδέονται μεταξύ τους με συνδέσμους ή χωρίζονται με κόμμα θεωρούνται μία πτώση.
- Στα μονόπτωτα ρήματα η γενική και στα δίπτωτα το έμμεσο αντικείμενο μπορεί να αντικατασταθεί από εμπρόθετο (με τις προθέσεις *από, με, σε, για* + αιτιατική).
- Στα δίπτωτα ρήματα που συντάσσονται με δύο αιτιατικές, η αιτιατική προσώπου ή του προσωποποιημένου πράγματος είναι το άμεσο αντικείμενο.
- Το σύστοιχο αντικείμενο έχει όμοια ή την ίδια σημασία –και συχνά και ευμολογική συγγένεια– με το ρήμα
Π.χ. Στην εκδήλωση του σχολείου όλοι φορούσαν ρούχα επίσημα.

Ε. Μαθαίνω για τις εγκλίσεις του ρήματος

- Η **οριστική** συνήθως φανερώνει το πραγματικό, αλλά μερικές φορές μπορεί και να δηλώσει το δυνατό, το πιθανό, ευχή και παράκληση.
- Η **υποτακτική** φανερώνει το ενδεχόμενο, το επιθυμητό, αλλά και προτροπή, παραχώρηση, ευχή, το δυνατό, απορία, το πιθανό, προσταγή.

- Η **προστακτική** φανερώνει συνήθως προσταγή, προτροπή, απαγόρευση, αλλά μπορεί και να δηλώνει και παράκληση, ευχή, έντονη περιέργεια.

ΣΤ. Μαθαίνω για τους χρόνους του ρήματος

Οι μορφές που παίρνει το ρήμα για να φανερώσει πότε και πώς γίνεται κάτι λέγονται **χρόνοι του ρήματος**. Έτσι φανερώνουν:

- Τη χρονική βαθμίδα στην οποία γίνεται αυτό που σημαίνει το ρήμα (παρόν, παρελθόν, μέλλον) και διακρίνονται σε **παροντικούς** (ενεστώτας, παρακείμενος), **παρελθοντικούς** (παρατατικός, αόριστος, υπερσυντέλικος) και **μελλοντικούς** (εξακολουθητικός μέλλοντας, συνοπτικός μέλλοντας, συντελεσμένος μέλλοντας).
- Το ποιόν ενέργειας με το οποίο παρουσιάζεται αυτό που σημαίνει το ρήμα. Οι χρόνοι δηλαδή είναι **μη συνοπτικοί ή εξακολουθητικοί** (ενεστώτας, παρατατικός, εξακολουθητικός μέλλοντας) όταν φανερώνουν εξακολουθήση ή επανάληψη, **συνοπτικοί** (αόριστος, συνοπτικός μέλλοντας) όταν παρουσιάζουν κάτι συνοπτικά και **συντελεσμένοι** (παρακείμενος, υπερσυντέλικος, συντελεσμένος μέλλοντας) όταν αυτό που δηλώνουν είναι κάτι τελειωμένο.
- Από τους χρόνους του ρήματος άλλοι σχηματίζονται με μία μόνο λέξη και λέγονται **μονολεκτικοί** και άλλοι με δύο ή τρεις λέξεις και λέγονται **περιφραστικοί**.
- Όλοι οι χρόνοι στην υποτακτική και προστακτική στις κύριες προτάσεις αναφέρονται στο μέλλον, δηλ. σε ενέργειες που θα γίνουν.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΣΤΗΝ ΟΡΙΣΤΙΚΗ

Οι χρόνοι	Παροντικοί	Παρελθοντικοί	Μελλοντικοί
	ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΗΤΙΚΟΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ
Μη συνοπτικοί	<i>χαρίζω</i>	<i>χάριζα</i>	<i>θα χαρίζω</i>
		ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ
Συνοπτικοί		<i>χάρισα</i>	<i>θα χάρισω</i>
	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΜΕΝΟΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ
Συντελεσμένοι	<i>έχω χαρίσει</i>	<i>είχα χαρίσει</i>	<i>θα έχω χαρίσει</i>

Ζ. Μαθαίνω για τις φωνές του ρήματος

- Τα ρήματα κλίνονται σύμφωνα με τη φωνή στην οποία ανήκουν.
- Πολλά ρήματα συναντώνται και στην ενεργητική και στην παθητική φωνή. Άλλα έχουν μόνο ενεργητική φωνή και άλλα μόνο παθητική. Αυτά που έχουν μόνο παθητική φωνή λέγονται **αποθετικά**.
- Η ενεργητική και η παθητική φωνή δεν ταυτίζονται πάντα με τη σημασία των ρημάτων. π.χ. *σκέφτομαι*: παθητική φωνή, ενεργητική σημασία

Η. Μαθαίνω για τις συζυγίες του ρήματος

- Όσα ρήματα κλίνονται κατά τον ίδιο τρόπο αποτελούν μια **συζυγία**. Οι συζυγίες είναι δύο:
 - Στην **πρώτη συζυγία** ανήκουν τα ρήματα που τονίζονται στο α' πρόσωπο της οριστικής του ενεργητικού ενεστώτα στην παραλήγουσα (κατάληξη **-ω**) και του παθητικού ενεστώτα στην προπαραλήγουσα (κατάληξη **-ομαι**).
 - Στη **δεύτερη συζυγία** ανήκουν τα ρήματα που τονίζονται στο α' πρόσωπο της οριστικής του ενεργητικού ενεστώτα στη λήγουσα (κατάληξη **-ώ**) και του παθητικού ενεστώτα στην παραλήγουσα (καταλήξεις **-ιέμαι** ή **-ούμαι, -άμαι**).
- Τα ρήματα της δεύτερης συζυγίας διαιρούνται σε δύο τάξεις:

	Α' ΤΑΞΗ	Β' ΤΑΞΗ
• Ενεργητική φωνή	-ώ, -άς, -ά	-ώ, -είς, -εί
• Παθητική φωνή	-ιέμαι, -ιέσαι, -ιέται	-ούμαι -είσαι -είται ή -άμαι -άσαι-άται

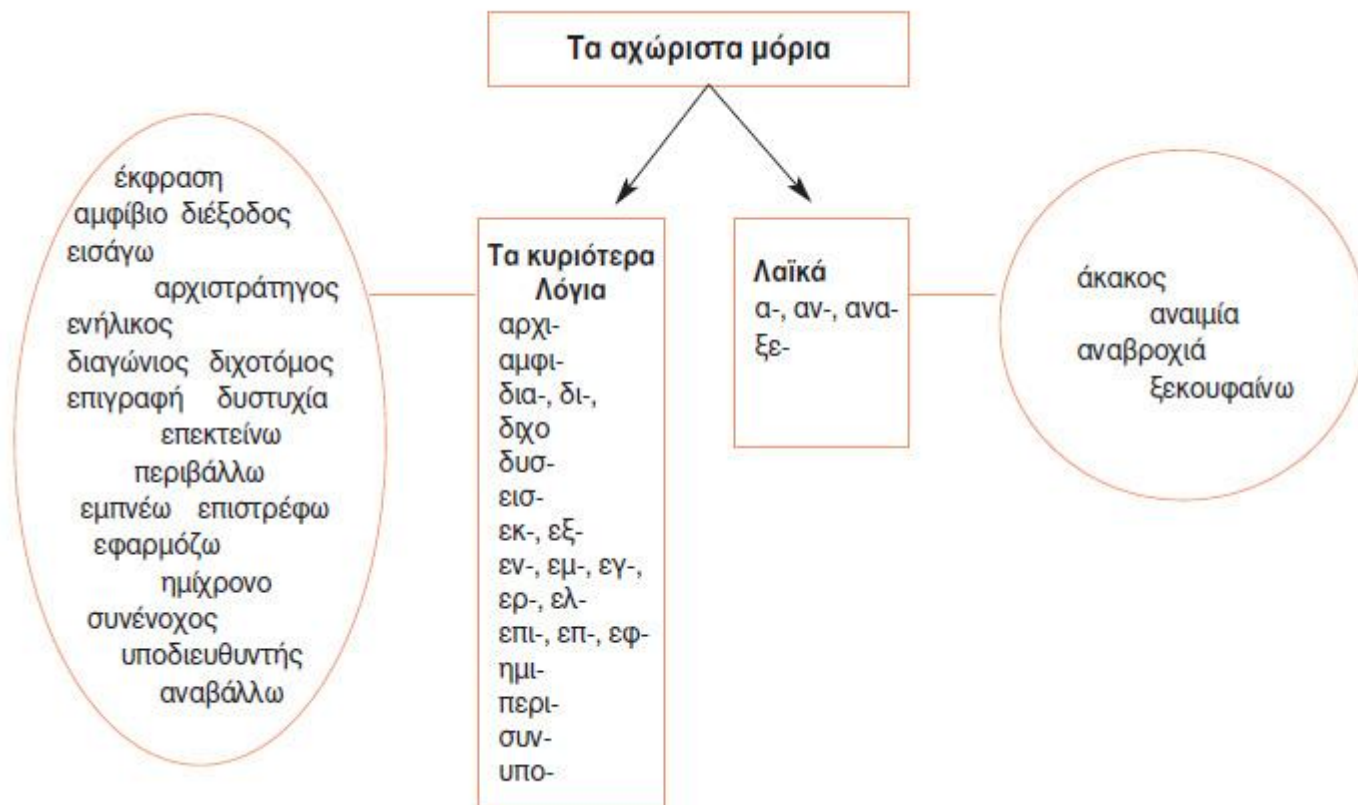
Θ. Μαθαίνω για τη διάθεση του ρήματος και την παθητική σύνταξη

- Η **διάθεση** αναφέρεται στη σημασία του ρήματος και στη σχέση που έχει με το υποκείμενό του και διακρίνεται σε **ενεργητική, παθητική, μέση και ουδέτερη**.
- Τα ρήματα, ως προς τη διάθεσή τους, είναι
 - **ενεργητικά**, όταν το υποκείμενο ενεργεί (παράδ. 2α, β)
 - **παθητικά**, όταν το υποκείμενο δέχεται ενέργεια ή παθαίνει κάτι από άλλον (παράδ. 2γ)
 - **μέσα**, όταν το υποκείμενο ενεργεί και η ενέργεια γυρίζει στο ίδιο (παράδ. 2δ)
 - **ουδέτερα**, όταν το υποκείμενο ούτε ενεργεί ούτε παθαίνει κάτι, αλλά απλώς βρίσκεται σε μια κατάσταση (παράδ. 2ε).
- Η διάθεση του ρήματος είναι ανεξάρτητη από τη φωνή στην οποία ανήκει· δηλαδή, ένα ρήμα μπορεί να βρίσκεται στην ενεργητική φωνή και να έχει παθητική διάθεση (*Μαύρισα από τον ήλιο*) ή να βρίσκεται στην παθητική φωνή και να έχει ενεργητική διάθεση (*Χρειάζομαι χρόνο*).

- Όταν διατυπώνουμε ένα νόημα με ρήμα παθητικής διάθεσης, έχουμε **παθητική σύνταξη**.
- Στην παθητική σύνταξη, το προθετικό σύνολο (συνήθως από + αιτιατική) που φανερώνει το πρόσωπο ή το πράγμα από το οποίο παθαίνει κάτι το υποκείμενο λέγεται **ποιητικό αίτιο** (Διαβάζω και γράφω, 3).

Ι.Μαθαίνω για τα αχώριστα μόρια

Κ.ΟΙ ΣΥΝΘΕΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Η σύνθεση είναι η διαδικασία δημιουργίας νέων λέξεων (βλ. βίντεο) από δύο ή περισσότερες άλλες λέξεις. Οι λέξεις που χρησιμοποιούνται για να συνθέσουν τη νέα λέξη λέγονται **συνθετικά** και η λέξη που σχηματίζεται λέγεται **σύνθετη λέξη** ή **σύνθετο**.

α' συνθετικό + β' συνθετικό → σύνθετο ή σύνθετη λέξη

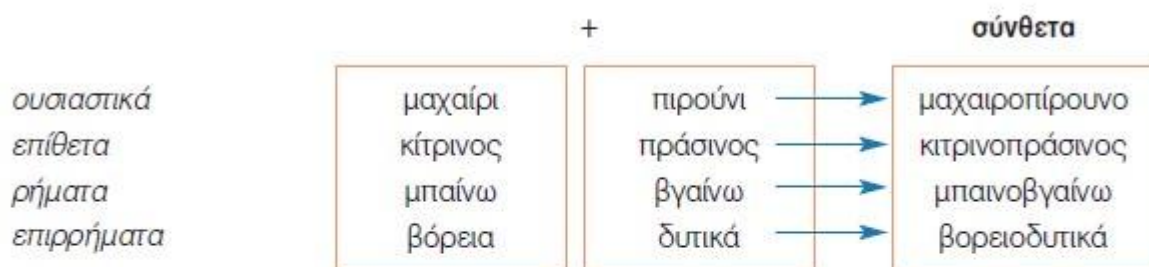
Η μορφή των συνθέτων: το **συνδετικό** φωνήεν

- Το **-ο-** που εμφανίζεται συνήθως ανάμεσα στο θέμα του πρώτου συνθετικού (όταν αυτό είναι κλιτό) και στο δεύτερο συνθετικό (όταν αυτό αρχίζει με σύμφωνο) λέγεται **συνδετικό φωνήεν** (γυναίκες + παιδιά → γυναικ -ό- παιδα).
- Το βλέπουμε επίσης και σε πολλά επιρρήματα (κρυφ-ά + μιλώ → κρυφομιλώ).
- Ωστόσο, όταν το δεύτερο συνθετικό αρχίζει με φωνήεν (κυρίως α ή ο), το συνδετικό **-ο-** συνήθως δεν εμφανίζεται:
δεκαπέντε + Αύγουστος → Δεκαπενταύγουστος γλυκός + ανάλατος → γλυκανάλατος
αλλά έχουμε και
βόρειος + ανατολικός → βορειοανατολικός

Τα σύνθετα, ανάλογα με τη σχέση του πρώτου με το δεύτερο συνθετικό, χωρίζονται σε:

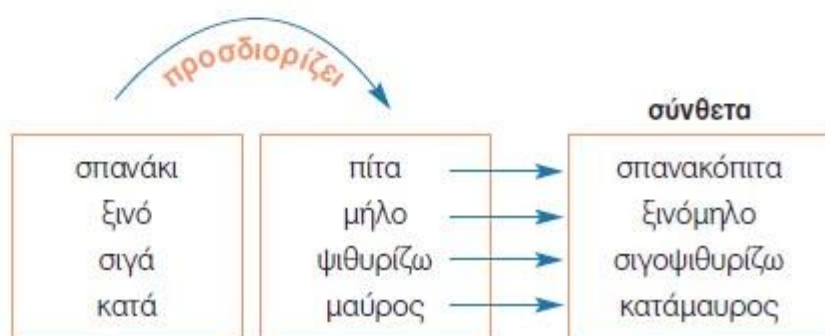
- **παρτακτικά**

Τα δύο συνθετικά **παρτάσσονται** το ένα δίπλα στο άλλο.

- **προσδιοριστικά**

Το πρώτο συνθετικό **προσδιορίζει** το δεύτερο.

- **κτητικά**

Τα κτητικά σύνθετα μπορούν να αποδοθούν με τη φράση «εκείνος που **έχει**...».

- **αντικειμενικά**

Το ένα συνθετικό είναι ουσιαστικό, το άλλο ρήμα. Το ουσιαστικό έχει θέση **αντικειμένου** του ρήματος.

